

Program

6-8 november 2012

Arena

hållbar stad

Välkommen till konferensen Arena hållbar stad – höstens stora mötesplats för alla som verkar för hållbar utveckling i våra städer! Möt miljöminister Lena Ek, bli inspirerad av Helle Lis Sørholt från Gehl arkitekter, hör Charlotta Mellander sammanfatta tio års forskning om vad som gör en stad attraktiv, träffa företrädare för myndigheter som arbetar med hållbar stadsutveckling. Delta i temasessioner om alltifrån grön teknik till människans centrala roll i den hållbara staden. Var med om landets första nätverkskavalkad och möt de nätverk du är mest intresserad av. Ta del av goda exempel, lyssna på föregångarnas erfarenheter, nätverka och delta i studiebesök!

I december 2012 slutför Delegationen för hållbara städer sitt uppdrag och Naturvårdsverkets stödsystem LIP (Lokala investeringsprogram) och Klimp (Klimatinvesteringsprogram) slutrapporteras. Vilken betydelse har de statliga satsningarna haft? Vad har vi gjort och vad har vi lärt? Konferensen Arena hållbar stad visar på och diskuterar goda exempel, resultat och erfarenheter. Mistra Urban Futures, Vinnova och många fler tar arbetet med hållbar stadsutveckling i framkant vidare. Hur ser de nya satsningarna ut? Vilka är aktörerna och nätverken? Läs mer om konferensens innehåll i programmet!

Plats, anmälan och pris

- Chalmers tekniska högskola, Chalmersplatsen 1, Johanneberg, Göteborg.
- Anmälan gör du på www.hallbarastader.gov.se.
- Konferensavgift: 1500 kr exkl. moms.

Karin Klingenstierna

Tisdagen den 6 november

Kl. 09.00 Registrering – kaffe och smörgås

Kl. 10.00 Inledning och välkomsthälsning

Moderator *Karin Klingenstierna* och *Karin Markides*, rektor Chalmers, hälsar välkommen.

De stora statliga investeringsstöden LIP och Klimp slutrapporteras och Delegationen för hållbara städer slutför uppdraget vid årsskiftet. Vad har satsningarna gett och vad händer nu?

Regeringens satsningar

Foto: Pawel Flato

Miljöminister *Lena Ek* beskriver arbetet med Klimatfärdplan 2050 och andra satsningar för att öka takten i omställningsarbetet och till stöd för det lokala arbetet för hållbar utveckling.

Byggstenar för hållbar byggd miljö

Maria Ågren, generaldirektör Naturvårdsverket, tar upp Sveriges kommuner och företag som viktiga aktörer för att åstadkomma hållbara städer. Stödsystemen LIP och Klimp har bidragit till att snabba på utvecklingen. Ett stort antal aktörer har visat vägen och bidragit med nya byggstenar i utvecklingen av den byggda miljön.

Hållbara resultat

Naturvårdsverkets *Ulf E Andersson* presenterar resultaten av de statliga stödsystemen LIP och Klimp. Drygt 20 miljarder kronor har satsats i miljöinvesteringar i nära 2500 LIP- och Klimpprojekt varav 5,5 miljarder kronor är statligt stöd. Vilken miljönytta har satsningarna gett? Vilka har fått stödet? Vad är det för projekt?

Katarina Pelin, miljödirektör Malmö stad, beskriver hur de statliga stöden har bidragit till Malmös framgångsrika förvandling från krisdrabbad till attraktiv stad. Västra hamnen i Malmö gästas nu årligen av tusentals besökare som vill veta hur de gjorde.

Delegationen för hållbara städers projekt och erfarenheter

Peter Örn, ordförande i Delegationen för hållbara städer, summerar erfarenheterna av det statliga stöd som delegationen haft i uppdrag att fördela under åren 2009-2012. Nära 360 miljoner kronor har tilldelats 98 föregångsexempel. Här visas glimtar av resultatet!

Delegationens slutsatser

Delegationen för hållbara städer har regeringens uppdrag att verka som nationell arena för hållbar stadsutveckling. *Ledamöter i delegationen* ger sina slutsatser inför att det fyraåriga uppdraget slutförs vid årsskiftet.

Vinnovas satsning på hållbara attraktiva städer

Charlotte Brogren, generaldirektör Vinnova, presenterar Vinnovas satsning på utmaningsdriven innovation och hållbara städer.

Fortsatt arbete för hållbara städer

Konferensarrangörerna och Janna Valik, generaldirektör Boverket, i panelsamtal om fortsatt arbete för hållbar stadsutveckling.

Kl. 12.15 Lunchpaus

Lunchtallrik serveras och *Dialogtorget* öppnar. Nätverka, spela *Spelen om staden*, möt *organisationer* som verkar inom området hållbara städer och *Delegationen för hållbara städers investeringsprojekt*.

Kl. 13.30 Parallella temasessioner

Välj bland fem temasessioner:

- Grön teknik och miljöinnovationer
- Stadens mobilitet
- Människans centrala roll
- Resurser, kretslopp och ekosystemtjänster
- Stadens synergier och samband.

Utförligare beskrivningar av temasessionerna finns i slutet av programmet.

Kl. 14.30 Fika och besök Dialogtorget

Efter fikapausen fortsätter temasessionerna med del två – stanna kvar på den temasession du valt!

Kl. 15.00 Parallella temasessioner fortsätter

Kl. 16.15 Människan i staden

Gehl Arkitekters delägare *Helle Lis Söholt* beskriver i ord och bild hur den världskända danska arkitektbyrån tar sig an stora stadsomvandlingsprojekt med människan som utgångspunkt.

17.00 Dagens mingel

Moderator *Karin Klingenstierna* lotsar oss in i dagens mingel innan tvårättersbuffén på Chalmers restaurang med hållbar underhållning tar vid.

Onsdagen den 7 november

Arena
hållbar stad

Kl. 09.00 Städer i nätverk

Lars Reuterswärd, Director Mistra Urban Futures/rektorsråd Chalmers, ger oss en bakgrund till Mistra Urban Futures och resonerar tillsammans med moderatorn om nyttan med nätverkande.

Nätverksskavalkad

Svenska nätverk inom hållbar stadsutveckling presenterar sig och ger dig möjlighet att delta i två nätverksmöten som du vill veta mer om. I kavalkaden deltar bland andra:

- Klimatkommunerna • Sveriges Ekokommuner • Healthy Cities • Stadsbyggnadsdialogen
- Umeås nätverk för byggande och förvaltning i kallt klimat • SUD-Skånsk modell för export av hållbar stadsutveckling • Föreningen för Byggemenskaper • Sweden Green Building Council
- HCS-Hållbarhetscertifiering av stadsdelar • Passivhuscentrum Västra Götaland
- Ekocentrum • IFHP-International Federation for Housing and Planning • Transition Towns
- Energimyndighetens projekt Uthållig kommun • Nätverk för Delegationen för hållbara städers planeringsprojekt • Archileaks.

Kl. 10.00 Nätverksmöte 1

Delta i det första nätverksmötet med det nätverk du vill veta mer om!

Kl. 10.45 Fika

Besök Dialogtorget, träffa projektledare och spela Spelen om staden.

Kl. 11.15 Nätverksmöte 2

Delta i andra nätverksmötet med det nätverk du vill veta mer om!

Kl. 12.00 Lunchpaus

Lunchtallrik serveras. Passa på att nätverka på Dialogtorget!

Kl. 13.00 Exempel i samverkan

Nätverket Goda exempel för hållbar stadsutveckling består av myndigheter och organisationer med uppdrag att arbeta med goda exempel som på olika sätt rör hållbara städer. I ett "berättande samtal" under ledning av samtalsledaren *Gunilla Persson*, får vi ta del av goda exempel där nätverkets aktörer har bidragit med olika delar. Programpunkten avslutas med en presentation av *Arkitekturmuseets* portal Hållbar stad, där också dokumentation från konferensen kommer att finnas tillgänglig.

Kl. 14.00 Fika

Kl. 14.30 Projektkavalkad

Projekt från Naturvårdsverket (LIP, Klimp), Göteborgs stad och planeringsprojekt från Delegationen för hållbara städer presenterar sig. Hur bidrar dessa föregångsexempel till den hållbara staden?

Kl. 15.30 Vilken stad vill vi bo i?

Charlotta Mellander, Handelshögskolan Jönköping, summerar tio års forskning om vad som kännetecknar växande och framgångsrika stora och små städer runtom i världen. Aktuell forskning visar att de städer som attraherar kreativa individer har ett avancerat samspel mellan ekonomi, entreprenörskap, innovationer och mjukare värden som öppenhet, tolerans och lycka.

Den hållbara staden – lokala och nationella utmaningar

Kia Andréasson, kommunalråd Göteborgs stad, ger oss en inblick i hur visionen om ett hållbart Göteborg ska förverkligas.

Introduktion till torsdagens studiebesök

Green Gothenburg/Business Region Göteborg AB presenterar innehållet i torsdagens studiebesök:

- Kvillebäcken i stadsutvecklingsområdet Älvstaden - överblick och guidad vandring
- Fenomenet Ekocentrum – vandrande föreläsning i unik utställning
- Adlerbertska Forskningsstiftelsen - seminarium i hållbar utveckling
- Nya Krokslätt - hållbar omvandling i kulturhistorisk miljö
- Vision Älvstaden - hållbar innerstadsutveckling i Göteborg
- Återvinningscentraler som går över gränsen – nya möjligheter med skräp
- Upplev möjligheterna med energieffektiva hus tillsammans med Passivhuscentrum
- Miljonprogramsområdet Gårdsten 1997-2012, ett nationellt exempel på socialekologiskt samhällsbygge.

Kl. 17.00 Final Arena hållbar stad

Konferensdelen avslutas.

Kl. 19.00 En kväll på Konserthuset

I samarbete med Göteborgs stad bjuder konferensarrangörerna in till mat, dryck och mingel med musik i Konserthusets foajé.

**Göteborgs
Stad**

Torsdagen den 8 november

Arena
hållbar stad

Studiebesök

Ta chansen att besöka hållbara stadsutvecklingsprojekt i Göteborgsregionen!
Välj mellan ett heldags studiebesök eller ett eller två halvdags studiebesök.

Kl. 09.00 – 16.00 Heldags studiebesök

Samling i Älvrummet, Kanaltorget 1 (vid GöteborgsOperan) från kl. 08.30.

- Upplev möjligheterna med energieffektiva hus tillsammans med Passivhuscentrum Västra Götaland. Guidning i buss med lokala, energieffektiva stopp!
- Miljonprogramsområdet Gårdsten 1997-2012, ett nationellt exempel på social-ekologiskt samhällsbygge

Kl. 09.00 – 12.00 Halvdags studiebesök

- Adlerbertska Forskningsstiftelsens - seminarium i hållbar utveckling
Samling i Universitetets huvudbyggnad, Vasaparken, sal 10 kl. 09.00.
- Fenomenet Ekocentrum – vandrande föreläsning i unik utställning
Samling i Älvrummet, Kanaltorget 1 (vid GöteborgsOperan) från kl. 08.30.
- Kvillebäcken i stadsutvecklingsområdet Älvstaden - överblick och guddad vandring
Samling i Älvrummet, Kanaltorget 1 (vid GöteborgsOperan) från kl. 08.30.
- Nya Krokslätt - hållbar omvandling i kulturhistorisk miljö
Samling i Idélabet, Krokslätt Fabriker 45, Mölndal, kl. 09.00.

Kl. 13.00 – 16.00 Halvdags studiebesök

Samling i Älvrummet, Kanaltorget 1 (vid GöteborgsOperan) från kl. 08.30

- Vision Älvstaden - hållbar innerstadsutveckling i Göteborg
- Fenomenet Ekocentrum – vandrande föreläsning i unik utställning
- Återvinningscentraler som går över gränsen – nya möjligheter med skräp

Beskrivning av temasessioner

Arena
hållbar stad

Temasession 1: Grön teknik och miljöinnovationer

Den internationella marknaden för nya lösningar inom miljöteknik växer kraftigt i takt med att medvetandet om de stora utmaningarna ökar och att klimat- och energifrågor har blivit allt mer centrala. Den globala efterfrågan accelererar i takt med industrialiseringen av stora tillväxtekonomier som Kina och Brasilien. Att världens storstäder fortsätter att växa medför också stora investeringsbehov i hållbar teknik inom områden som vatten, luft, avfall, energi och transporter. För att uppnå en starkt global konkurrenskraft måste den svenska miljötekniksektorn, i samspel med myndigheter, akademi och forskningsinstitut, bli effektivare och utveckla globalt efterfrågade lösningar som kan svara mot dagens stora miljöutmaningar.

Temasessionen inleds med presentation av trender inom grön teknik och miljöinnovationer av inbjudna experter. Därefter följer projektpresentationer av innovationer inom energi, vatten, avfall, stadens funktioner och infrastruktur där deltagarna erbjuds att ta del av resultat och diskutera olika erfarenheter genom att gå runt och lyssna på valfritt tema. Avslutningsvis sker en summering av diskussionen av temasessionens moderator.

Medverkande projekt

- Biogas Katrineholm, *Kjell Davelid*, Katrineholms kommun
- Gatubelysning Göteborg, *Ingemar Johansson*, Trafikkontoret i Göteborg
- Storfors, energieffektiv skola, *Olof Edén*, Region Värmland
- Urban Games - innovativa IT-metoder, *Karl Alfredsson*, LIN Education
- Verifiering av styrsystem för kulturhistoriska byggnader, *Jan Lindberg*, Jeff Electronics
- VardagsIT-projektet Interaktiva återvinningsrum, *Tomas Lundgren*, Fält Communications AB
- Samverkanplattform för ekoinnovationer, *Östen Ekengren*, IVL Svenska Miljöinstitutet
- El- anslutning av fartyg- från omöjligt till oundgängligt, *Åsa Wilske*, Göteborgs hamn AB.

Temasession 2: Stadens mobilitet

Handel och resande i Sverige ökar i takt med fortsatt urbanisering, ökad europeisk integration och snabbt utvecklade kontakter med omvärlden. Denna ökade mobilitet innebär fördelar, såsom att miljontals människor och varor får större rörelsefrihet, men ökningen innebär även problem som koldioxidutsläpp, trängsel, olyckor och ökade kostnader för vägar och trafiksystem.

Frågor kring stadens transporter och stadsutveckling måste integreras bättre än vad som vanligen görs idag. I denna temasession presenteras innovationer för att underlätta framkomlighet för fotgängare, cyklister, kollektivtrafikresenärer och godstransporter.

Temasessionen inleds med presentation av trender inom grön teknik och miljöinnovationer av inbjudna experter. Därefter följer projektpresentationer av innovationer inom cykel, kollektivtrafik och citylogistik där deltagarna erbjuds att ta del av resultat och diskutera olika

erfarenheter genom att gå runt och lyssna på valfritt tema. Avslutningsvis sker en summering av diskussionen av temasessionens moderator.

Medverkande projekt

- Bussen kommer först i Jönköping, *Henrik Zetterlind*, Jönköpings kommun
- Strategisk långtidsplan för utveckling av cykelparkering i Borås, *Jan-Åke Hugo Claesson*, Borås kommun
- Kraftsamling för ett hållbart resande, K2020 västsvenska paketet, *Ylva Löf*, Göteborgsregionens kommunalförbund
- Designmanual för städer, Utveckla den rumsliga potentialen för att få fler att cykla, *Lovisa Kihlborg*, White arkitekter AB
- Utveckling av automatiserade låne-cykelsystem i Örebro, Låne-cykelsystem med självbetjäning, *Eric Poignant*, Klimatkontoret, Örebro kommun
- Innovation för hållbart vardagsresande, Digitala informationsinfrastruktur och dess bidrag till expansion av kollektivtrafik, *Mikael Lind*, Viktoriainstitutet, Göteborg
- Hållbara Transporter i citymiljö, Bygga upp kunskap kring transportlösningar i stadsmiljö, *Niklas Wahlberg*, Lindholmen Science Park
- Hållbara distributionssystem för e-handel av dagligvaror, undersöka miljömässiga effekter av ökad e-handel, *Mona Petersson*, WSP Analys och Strategi
- Fördjupat hållbarhetsprogram för Västra Roslags-Näsby, Stationssamhälle 3.0, *Gustav Malm*, White arkitekter AB.

Temasession 3: Människans centrala roll

Hur städer planeras, byggs, förvaltas och utvecklas har tydliga samband med människors hälsa och delaktighet, förutsättningar för integration, jämställdhet och demokrati, liksom påverkan på klimatet. Denna temasession fokuserar på den förändringskraft och potential som finns när vi sätter människan i centrum.

Temasessionen inleds med att *Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö* tillsammans med klimat- och beteendeforskare tar sig an frågan: Vad är den sociala dimensionen av hållbar stadsutveckling? Hur kan vi beskriva den? Vad behöver vi utveckla? Därefter följer korta projektpresentationer och diskussioner kring tre teman:

En stad som främjar goda levnadsvanor och ger ökad livskvalitet

Hur kan bostäder och stadsdelar förbättras så att vi kan hålla oss vid god hälsa, vara trygga, känna tillhörighet och glädje i livet? Hur kan kultur- och naturvärden utvecklas för att bidra till ökad livskvalitet? Erfarenheter från projekten *Stadsdelsförnyelse Östra Sättra* i Gävle och *Vallaskogen* i Linköping är utgångspunkt i samtalet.

Förutsättning för en hållbar livsstil som minskar stadens klimatavtryck

Hur kan staden utvecklas för att möjliggöra mer hållbara livsstilar? Projektet *Från loftgångslänga till framtidens gröna sociala boende* tar fasta på att människor vill bidra till en bättre värld och samtidigt leva ett gott liv. Här kommer också tekniken in. Hur kan tekniken och staden utvecklas så att det blir lätt att göra rätt? I projektet *Sociala innovationer för äldre* lyfts det enkla och geniala.

Insikter, visioner och ledarskap

Hållbar stadsutveckling handlar om insikt hos oss alla, inte minst beslutsfattare. Ledarskap som uttalar tydliga visioner och som sätter människan i centrum frigör förändringskraft för hållbarhet. Vad skulle hända om all detaljplanering utgick från barnkonsekvensanalysen? Projektet *Social hållbarhet i stadsbyggnad* i Göteborg och *Lärande och delaktighet för Partille och planeten* ger nya perspektiv.

Temasession 4: Resurser, kretslopp och ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster och natur i staden

Trenden med städer som alltmer tärande på resurserna måste brytas och beroendet av ekosystemtjänster tydliggöras. Staden som möjlig produktionsenhet och råvarubas behöver uppmärksammas. Grönstruktur och vegetation som byggnadselement samt tillgången till natur kan öka städernas attraktivitet. Nyttänkande och smarta lösningar krävs.

Inom loppet av några decennier måste städernas negativa inverkan på ekosystemen minska radikalt och städerna göras grönare. Första delen av temasessionen behandlar resurshushållning, kretsloppslösningar, naturen i staden och ekosystemtjänster - det vill säga de nyttor som människan utvinnet ur naturen.

Hur kan natur i och nära staden, vegetation på och nära byggnader samt stadsodling bli drivkraft för hållbar stadsutveckling. *Caroline Dahl*, SLU/Movium Alnarp delar med sig av sina erfarenheter.

Vernissage

Ett antal utvalda projekt delar med sig av sina kunskaper i form av en vernissage där du som deltagare själv väljer vilka projekt du vill fördjupa dig inom. Möt representanter från projekt som erhållit stöd från Naturvårdsverket, Delegationen för hållbara städer, Vinnova samt Mistra Urban Futures som finns på plats för att berätta om *BiodiverCity*, *Plantagon*, *grönskans roll*, *dagvattenhantering*, *gröna tak och väggar*, mm.

Från avfallshantering till resurshållning

Vi har kommit ganska långt i Sverige med att minska miljöpåverkan från avfallshanteringen. Men det finns mer kvar att göra. Mängden avfall ökar och resurserna skulle kunna utnyttjas bättre. Det är en stor utmaning att vända den trenden. Därför behöver vi jobba tillsammans: Kommuner, myndigheter, näringslivet och forskarsamhället.

Sveriges nya avfallsplan innehåller mål och åtgärder för fem prioriterade områden. Planen innehåller också exempel på vad vi alla behöver göra för att nå ett mer resurseffektivt samhälle, ett arbete som fokuseras ytterligare i det pågående arbetet med ett nationellt program för att minska mängden avfall och farliga ämnen i avfallet.

I denna andra del av temasessionen hoppas vi på en spännande dialog med er om hur vi kan gå från avfallshantering till resurshushållning på bästa sätt! Naturvårdsverkets avfallsexperter *Catarina Östlund* och *Erika Nygren* leder samtalet.

Goda exempel

Ett antal utvalda projekt som syftar till en god resurshushållning och minskad miljöpåverkan från avfallshanteringen presenteras under temasessionen. Därefter förs en gemensam diskussion om hur vi kan skapa den hållbara staden genom olika åtgärder som minskar miljöpåverkan från uppkomst och hantering av avfall. De idéer som väcks kommer att användas av *Naturvårdsverket* i det fortsatta arbetet med att nå målen i den nationella planen samt i det avfallsförebyggande programmet.

Temasession 5: Stadens synergier och samband

Att jobba mot en hållbar stadsutveckling kräver långa tidsperspektiv och innebär en mängd olika aktörer involverade på resan. Hur kan sektorsövergripande planering i tidiga skeden och integrering av olika system utifrån ett helhetsperspektiv ge synergier? Lyssna till presentationer från spännande projekt och var med i tre rundabordsdiskussioner kring följande teman:

Större omvandlingsprocesser

Ta del av större städers arbete med att omvandla centrala före detta hamn- och industriområden till levande stadsdelar med miljöteknik i framkant: *Centrala Älvstaden* i Göteborg, *Västra Hamnen i Malmö*, *EVAA-projektet på H+ i Helsingborg* samt *Attract* (Attractive and Sustainable Cities in Cold Climate) som handlar om flytten av Kiruna - Gällivare.

Systemintegration och tekniska system

ClueE som arbetar med samverkan för energieffektivisering i urbana bostadsområden diskuterar hinder och möjligheter för energieffektivisering i kommunala bostadsområden ur ett samhällsvetenskapligt perspektiv. *Naturvårdsverket* berättar om sin utvärdering av fallpropar och framgångsfaktorer för att utveckla integrerade systemlösningar med god ekonomi och bra miljönytta, som bygger på intressanta fallstudier runt om i landet.

Gränsöverskridande processer

Hur blir vi klokare tillsammans? *Mistra Urban Futures* sammanför akademi, offentlig sektor och näringsliv för att tillsammans bygga kunskap som bidrar till en hållbar utveckling för världens städer. Möjligheter och svårigheter i gränsöverskridande samverkan diskuteras. *Training Regions* presenterar strategiska flöden, och hur man kan tänka på staden som ett system. Hur ser management i en stad ut och vilka belastningspunkter finns?

Med reservation för eventuella ändringar som kan påverka programmet.